

УДК:595.132:633.875 (292.485)

О. А. Бабич, к. б. н., старший викладач

А. Г. Бабич, к. с.-г. н., доцент

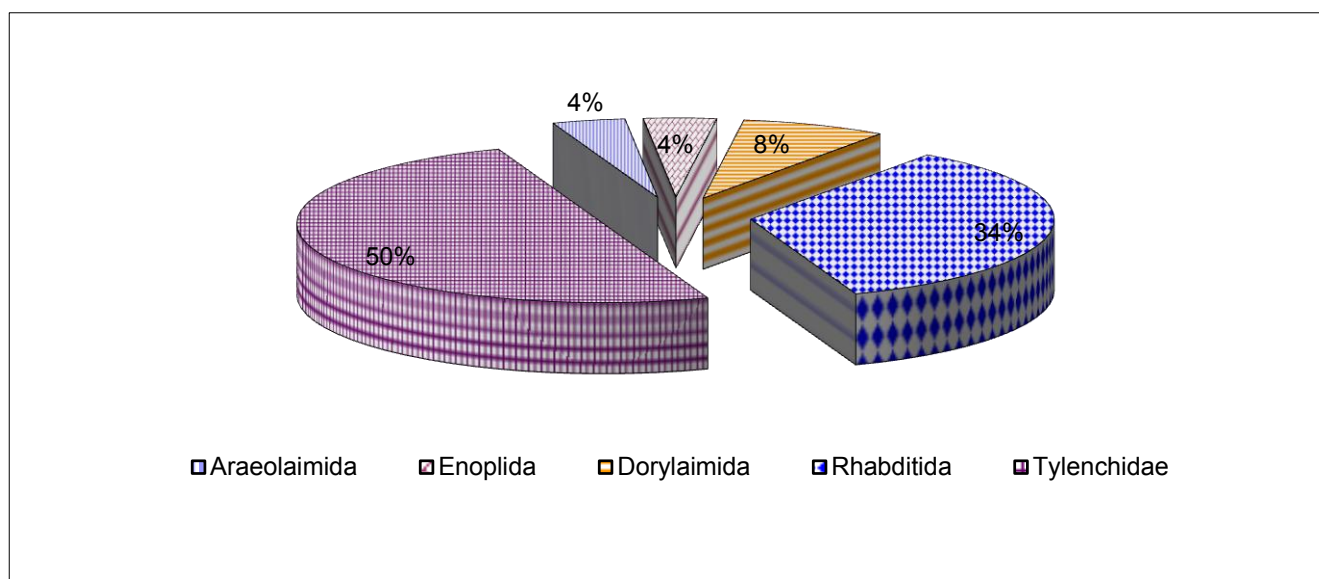
Ю. В. Дзюба, студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ФАУНА НЕМАТОД БОБОВИХ КУЛЬТУР У ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Поступовий перехід від вирощування сільськогосподарських культур у багатопільних сівозмінах до сівозмін із короткою ротацією зумовив погіршення фітосанітарного стану агроценозів. Для нематод насиченість сівозмін певними рослинами-господарями є визначальною в накопиченні їх чисельності, а, відповідно, й рівні шкідливості. Однак основною проблемою залишається діагностування осередковано-низької вихідної заселеності ґрунту. За відсутності візуальних ознак ураження фітопаразитичні нематоди тривалий період залишаються непоміченими, і тільки у разі накопичення їх високої чисельності відбуваються істотні втрати урожаю. Дослідження видового складу, закономірностей динаміки чисельності та циклів розвитку нематод є основою для обґрунтування, оптимізації та раціонального застосування екологічно орієнтованих протинематодних заходів.

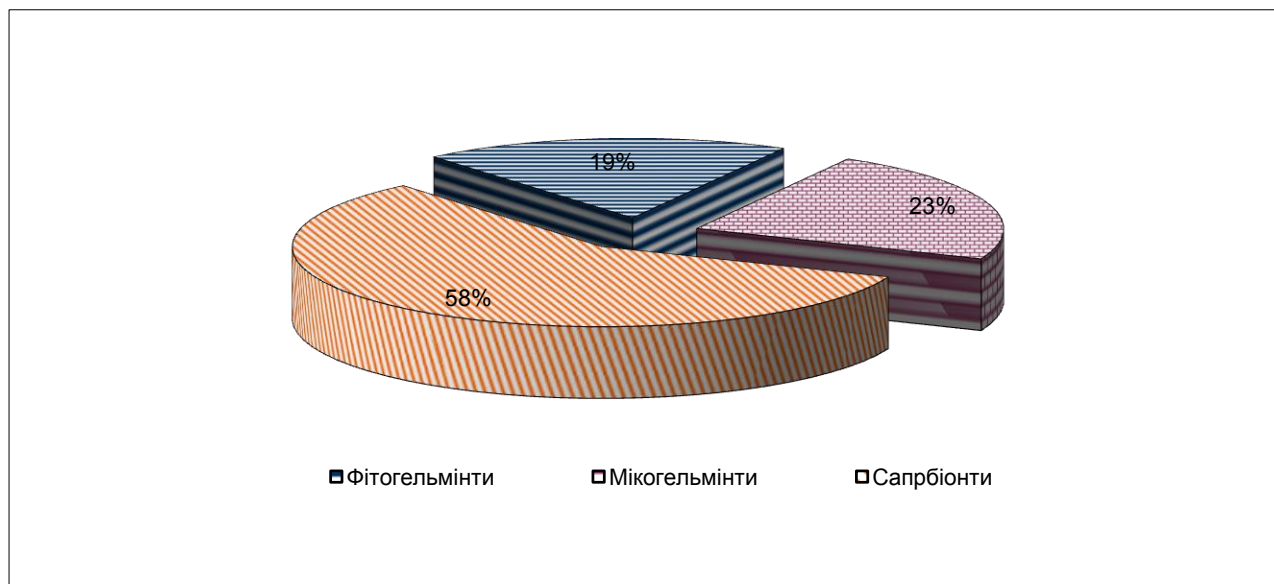
У ризосфері бобових культур (соя, горох, люпин, вика, нут, сочевиця) виявлено 26 видів фітонематод, які належать до 23 родів, 15 родин і 5 рядів. За таксономічною структурою 49 % видів належать до ряду *Tylenchidae*, 35 % — *Rhabditida*, 8 % — *Dorylaimida*, 4 % — *Enoplida* і 4 % *Araeolaimida* (рис. 1).

1. Таксономічна структура комплексу фіто нематод агроценозів бобових культур

Відповідно до екологічного групування фауна нематод бобових культур включає три екологічні групи: фітогельмінти (п'ять видів), мікогельмінти (шість видів) та сапробіонти (п'ятнадцять видів). Співвідношення між кількістю видів різних екологічних груп наведено на рис. 2.

Із фітогельмінтів були виявлено такі види: *Ditylenchus destructor*, *Pratylenchus pratensis*, *Paratylenchus nanus*, *Tylenchorhynchus dubius*, *Helicotylenchus dihystra*.

2. Співвідношення нематод різних трофічних груп в ризосфері бобових культур

Сапробіотичні нематоди були представлені такими видами: *Pelodera teres*, *Mesodorylaimus bastiany*, *Mesorabditis monochystra*, *Cephalobus persegnis*, *Eucephalobus oxiuroides*, *Eucephalobus mucronatus*, *Acrobeloides butschli*, *Eudorylaimus monohystra*, *Panagrolaimus rigidus*, *Eudorilaimus obtusicaundatus*, *Eudorilaimus projectus*, *Plectus elongates*, *Cervidellus devimucronatus*, *Acrobeles ciliatus*, *Chiloplacus symmetricus*.

Мікогельмінти траплялися в усіх обстежених агроценозах. Найбільша кількість видів належать до родин *Aphelenchoididae* і *Tylenchidae*. Серед видів домінували: *Aglenchus agricola*, *Aphelenchus avenae*, *Aphelenchoides bicaudatus*, *Aphelenchoides asterocaudatus*, *Caenorhabditis elegans*, *Aglenchus costatus*.

Тривалість перерви між повторним вирощуванням рослин-живителів істотно впливає на формування нематодофауни. У міру збільшення частки бобових культур у сівоzmінах відбувається накопичення чисельності фітопаразитичних видів, відмерлі рештки коренів зумовлюють збільшення чисельності сапрофітних нематод, а інтенсивний розвиток паразитичних і сапрофітних грибів сприяє розмноженню мікогельмінтів.

Серед комплексу фітопаразитичних нематод за чисельністю домінували *Ditylenchus destructor* і *Pratylenchus pratensis*. Видовий склад мікогельмінтів і сапробіонтів характеризувався більшим різноманіттям. Виявлено тенденцію до поступового зростання чисельності таких видів мікогельмінтів як *Aglenchus*

agricola і *Aglenchus coststus*. Формування комплексу сапробіотичних нематод переважно відбувається за значного розмноження *Cephalobus persegnis*, *Acrobeloides butschli* і *Eudorilaimus obtusicaundatus*. Під час ураження і розкладання рослинних решток відмічено певну закономірність сукцесій видового складу нематод. Зокрема відбувалося суттєве зростання чисельності мікогельмінтів і сапробіонтів, особливо таких видів як *Eudorilaimus obtusicaundatus*, *Cephalobus persegnis* і *Aglenchus coststus*.

УДК: 632.764.1Жх(477.54)

А. С. Беспалько², магістрант

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

ДИНАМІКА ЧИСЕЛЬНОСТІ ХЛІБНОГО ЖУКА КУЗЬКИ У ПП «АНДРІЙВКА» КЕГІЧІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Озима пшениця посідає в Україні провідне місце серед зернових культур. Її вирощують на площі близько 6 млн га. Щорічно озиму пшеницю пошкоджує значна кількість шкідників. За літературними даними, в останні роки у Харківській області в масі розмножувалися: пшеничний трипс (*Haplothrips tritici* Kurd), клопи-черепашки (*Eurygaster integriceps* Put), звичайна злакова попелиця (*Schizaphis graminum* Rond), велика злакова попелиця (*Sitobion avenae* F), жужелиця хлібна мала (*Zabrus tenebrioides* Goeze), хлібний жук-кузька (*Anisoplia austriaca* Hrbst) (Кушнаренко, 2012).

Дослідження проводили на полях озимої пшениці сортів Хорус і Одесская 267, в ПП «Андріївка» Кегічівського району Харківської області.

Методика досліджень загальноприйнята. Нами уточнено видовий склад шкідників на посівах озимої пшениці, визначено динаміку чисельності хлібного жука-кузьки в озимих агроценозах.

На озимій пшениці виявлено 13 видів спеціалізованих комах. Домінуюче положення у пшеничних агроценозах посідав жук-кузька. Він з'явився на рослинах у III декаді травня. Масовий розвиток шкідника відмічено у II декаді червня при середній температурі 25,2°C. Його середня щільність на рослинах становила 10,3 екз./м².

Для зниження чисельності шкідника було застосовано інсектицид Карате Зеон 050 CS, мк.с. з нормою витрати 0,2 л/га. Технічна ефективність піретроїда сягала 79,6%. Перед збиранням урожаю щільність шкідника становила 2,1 екз./м².

---

² Науковий керівник — Білецький Є. М., доктор біологічних наук, професор.